

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 76.600.015
при Буковинському державному
медичному університеті МОЗ України
д-ру мед.н., проф. Хухліній О.С.
58002, м. Чернівці, Театральна площа 2

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук, професора Теренди Наталії Олександрівни на дисертаційну роботу Власик Любові Йосипівни на тему: "Медико-соціальне обґрунтування удосконалення багатофакторної профілактики основних неінфекційних захворювань на рівні первинної медико-санітарної допомоги", що представлена до публічного захисту у спеціалізованій вченій раді ДФ 76.600.015 Буковинського державного медичного університету МОЗ України, що утворена Наказом МОН України № 631 від 07.06.2021 для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – Медицина

Актуальність обраної теми. Дисертаційна робота Власик Л.Й. присвячена актуальній проблемі - удосконаленню багатофакторної профілактики основних неінфекційних захворювань (НІЗ), які формують 71% Глобального тягара хвороб. Витрати на охорону здоров'я від НІЗ є великим тягарем щодо національних бюджетів. Питання НІЗ включене у глобальні Цілі Сталого Розвитку до 2030 року, зокрема ціль 3 передбачає забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці, а ціль 3.4 – зменшення передчасної смертності від НІЗ на третину. У Плані дій щодо профілактики та боротьби з НІЗ у Європейському регіоні ВООЗ рекомендується посилювати впливи як на популяційному рівні, так і у групах підвищеного ризику, причому перевагу слід надавати комплексній стратегії, яка включає багатофакторні втручання. Важливим є надання індивідуальних послуг пацієнтам з наявними факторами ризику (ФР) та хронічними НІЗ на

первинному рівні. Ця проблема актуальна для населення України в цілому і економічно активного, зокрема. Отже, тема дисертаційної роботи Власик Л.Й. є безумовно актуальною і відповідає стратегічним напрямкам розвитку системи охорони здоров'я України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Власик Л.Й. є частиною планових науково-дослідних робіт кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Буковинського державного медичного університету «Вивчення процесів соціально значущої патології та обґрунтування технологій її профілактики» (№ державної реєстрації 0115U002766) та «Обґрунтування та розробка медико-соціальних технологій профілактики основних неінфекційних захворювань» (№ державної реєстрації 0120U102625), що наразі виконується.

Ступінь обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Власик Л.Й. є багатоплановим науковим дослідженням та виконана на високому науковому рівні. Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації. Досягнення мети дослідження реалізовано через виконання поставлених завдань та програми. Достовірність одержаних результатів підтверджується дослідженням достатнього за обсягом первинного матеріалу на кожному етапі (1038 карт хворого, що вибули із стаціонару; 2170 медичних карт стаціонарного хворого; 1360 анкет респондентів з числа економічно активного населення; 217 анкет опитування пацієнтів міської поліклініки; 57 анкет опитування стаціонарних хворих; 241 скринінг - опитування на предмет виявлення ХОЗЛ; 105 лікарів первинної ланки; матеріалів 36 шкіл здоров'я та 53 конференцій профілактичного спрямування). Основні положення та висновки дисертації ґрунтуються на використанні методів системного аналізу, бібліосемантичного та історичного, контент-аналізу, епідеміологічного, соціологічного, концептуального моделювання, експертних оцінок. Для обробки результатів дослідження автор використала сучасний статистичний аналіз (PIVOT, χ^2 , чутливість та специфічність та

прогностичну цінність тестів для прогнозування медичної активності, відношення шансів, покрокову логістичну регресію), що дає підстави оцінити отримані результати з позиції доказової медицини. Отже, роботу виконано на сучасному науково-методичному рівні, що відповідає вимогам, які висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Наукова новизна, теоретична та практична цінність результатів дослідження. Одержані результати мають безумовну наукову новизну, яка полягає у тому, що вперше в Україні обґрунтовано засновану на пацієнт-орієнтованому підході модель багатофакторної профілактики основних НІЗ на рівні первинної ланки, яка відрізняється від відомих спрямуванням на модифікацію окремих ФР або їх поєднання та на мінімізацію патологічних станів й захворювань, які передують за часом виникнення основним НІЗ; враховує контекстні характеристики пацієнта у безперервному нашаруванні заходів профілактики різних рівнів (в т.ч. щодо основного захворювання та супутнього, наявного та прогнозованого), та функціонує в інтегрованій взаємодії із спеціалізованою медичною допомогою та службою громадського здоров'я.

Вперше визначено відмінності та особливості поширеності ФР та досвіду звернень за медичною допомогою економічно активного населення Буковини (за статтю, віком, освітою, зайнятістю та місцем проживання); розроблено інструмент для прогнозування недостатньої медичної активності за встановленими «предикторами» медичної активності.

Удосконалено підходи до вибору технологій профілактики НІЗ (від коротких втручань до елементів коучингу і спільного прийняття рішень) та планування багатофакторного втручання на індивідуальному рівні за рахунок компонування інтервенційних складових ФР.

Набуло подальшого розвитку: вивчення медичної активності як ключового фактору залучення пацієнта до організації охорони власного здоров'я; рекомендації щодо своєчасного виявлення хронічного обструктивного

захворювання легень (ХОЗЛ) на рівні ПМД; пропозиції щодо адаптації інструменту STEPS для використання його в Україні.

Теоретичне значення роботи полягає у суттєвому доповненні теорії соціальної медицини в частині вчення про здоров'я населення та управління охороною здоров'я, зокрема щодо особливостей поширеності та поєднання основних факторів ризику НІЗ, аналізу їх інтервенційних складових при профілактичних втручаннях та характеристики звернень економічно активного населення за медичною допомогою. Матеріали дисертації рекомендовані до використання в лекційному курсі та на практичних заняттях кафедр соціальної медицини, громадського здоров'я та сімейної медицини. Практичне значення дисертаційного дослідження підтверджується впровадженням його результатів на національному та галузевому рівнях.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях. Основні наукові положення, висновки, практичні рекомендації представлені у наукових працях. За матеріалами дисертації опубліковано 27 наукових робіт, із них: 8 статей – у наукових фахових виданнях України; 3 в іноземних наукових виданнях проіндексованих в Scopus; 2 у закордонних наукових журналах; 1 патент України на корисну модель; 1 стаття у колективній монографії; 12 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. До переліку публікацій додається інформація про особистий внесок автора дисертаційної роботи. Повнота публікацій повністю відповідає вимогам до рівня наукової кваліфікаційної роботи.

Загальна характеристика та структура дисертації. Робота написана українською мовою за типовим зразком на 286 сторінках друкованого тексту (158 сторінок – основний обсяг). Дисертація складається із анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача, змісту, переліку скорочень, вступу, огляду літератури, опису матеріалів та методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення одержаних результатів, висновків, практичних рекомендацій та списку використаних джерел, який налічує 363 найменування, з яких 114 – кирилицею;

249 – латиницею, 58 додатків. Дисертація ілюстрована 21 рисунком та 26 таблицями.

У вступі досить переконливо розкрито актуальність проблеми дослідження, визначено його об'єкт, предмет та мету, сформульовано завдання, охарактеризовано методи, розкрито наукову новизну результатів дослідження, їх практичне значення, викладено дані щодо апробації результатів дисертаційної роботи. **У першому розділі** «Зарубіжний та вітчизняний досвід з питань профілактики неінфекційних захворювань» наведено результати аналітичного огляду наукової літератури щодо ролі НІЗ у формуванні Глобального тягара хвороб, викликів та стратегії боротьби з ними; підходів до багатофакторної профілактики та ролі первинної медико-санітарної допомоги у реалізації основних цілей боротьби з НІЗ. Показано, що в Україні є нагальна потреба вивчення реального стану та динаміки поширеності ФР у різних групах населення, удосконалення підходів до організації багатофакторних втручань, які сприяли б підвищенню ефективності попередження поєднаної патології. Підкреслено, що загальні характеристики НІЗ обумовлюють потребу в аналогічних моделях надання медичної допомоги з орієнтацією на пацієнта. Вирішення цих питань потребувало проведення комплексного наукового дослідження

У другому розділі «Програма, матеріали, обсяг та методи дослідження» представлено програму та дизайн дослідження. Робота виконувалася у 7 організаційних етапів узгоджених із завданнями. В розділі представлено інформаційну базу та обсяги дослідження кожного організаційного етапу, детально описано методологію та методи. Представлена методологія та обсяги дослідження забезпечують отримання достовірних та репрезентативних результатів.

У третьому розділі «Тягар НІЗ: порівняльний аналіз Чернівецької області на тлі України та Європейських країн» показано, що в Україні показник ймовірності смерті у віці 30-69 років від чотирьох основних НІЗ є одним з найгірших у Європейському регіоні. Стандартизований рівень смертності

населення Чернівецької області перевищив загальноукраїнський за причиною розладів психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю та хвороб органів дихання. Дисертантка встановила серед працездатного населення зниження поширеності хвороб органів дихання (із 4-х класів основних НІЗ); зниження захворюваності на цукровий діабет, гіпертонічну хворобу, ішемічну хворобу серця на тлі зростання захворюваності на інфаркт міокарда та на інсульт, що засвідчило проблеми ранньої діагностики серцево-судинних захворювань. Показано, що несвоєчасна діагностика ХОЗЛ звужує «вікно» для попередження ІХС від 10 до 3-х років.

У четвертому розділі «Поширеність поведінкових факторів ризику НІЗ та досвід звернень за медичною допомогою економічно активного населення» представлений аналіз поведінкових ФР, зокрема, характеристика харчування, рухової активності респондентів, особливості поширеності тютюнокуріння, споживання алкоголю та їх поєднання. Досвід звернень за медичною допомогою дорослого економічно активного населення за їх самооцінкою дисертантка охарактеризувала з позицій термінів, приводу та місця звернень до лікаря з детальним аналізом впливу на маршрути наявних ФР, НІЗ та стану здоров'я

У п'ятому розділі «Активність населення та медичних працівників щодо профілактики НІЗ» розкрито питання медичної активності респондентів за наслідками її впливу на спосіб життя, а саме наявність ФР, звернень до лікаря упродовж року, проходження скринінгових обстежень, дотримання рекомендацій лікаря, тощо. Аналіз впливу ФР та характеристик досвіду пацієнта на оцінку респондентами власної медичної активності дозволив сформулювати перелік її «предикторів». Питання профілактичної активності лікарів висвітлено через надання ними профілактичних послуг (індивідуальних, групових) на рівні первинної ланки.

У шостому розділі «Наукове обґрунтування моделі удосконалення багатофакторної профілактики неінфекційних захворювань на рівні ПМСД та оцінка її ефективності» обговорено проблему поширеності ФР та виклики, які

перешкоджають охопленню населення профілактичними заходами щодо НІЗ за результатами дослідження. Окреслена сфера інтересів медичних працівників ПМСД, яка включає вплив на поведінкові ФР, патологічні стани та захворювання пацієнтів, які найчастіше за віком передують основним НІЗ та створення умов для зміцнення здоров'я шляхом співпраці із зацікавленими секторами. Проаналізовано бачення та ставлення до збереження здоров'я населення (колишніх та потенційних пацієнтів) як безпосередніх учасників медичного обслуговування, вказано особливості за статтю, рівнем освіти, зайнятістю, місцем проживання. Проведено порівняння отриманих результатів із даними STEPS 2019 по Україні, адже при розробці анкет в частині вивчення поширеності ФР керувалися саме цим інструментом. Проаналізовані відмінності у трактуванні власної медичної активності та активності за наявними ФР та встановленими «предикторами». Розроблено алгоритм вибору профілактичних технологій для пацієнта (відповідно виділеним кластерам), при візиті його до лікаря ПМСД. Встановлено, що ефективність профілактики НІЗ залежить від участі людей в охороні власного здоров'я та ступеня впровадження пацієнт-орієнтованої моделі надання лікувально-профілактичної допомоги. Таким чином, на підставі виявлених особливостей поширеності та поєднання ФР та НІЗ, досвіду звернень за медичною допомогою цільової групи населення з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду і рекомендованих поведінкових моделей обґрунтовано та розроблено власну модель багатофакторної профілактики основних НІЗ на рівні ПМСД.

Висновки є обґрунтованими і базуються на отриманих в ході дослідження результатах. Практичні рекомендації відображають сутність отриманих результатів і скеровані на забезпечення їх впровадження в систему охорони здоров'я України.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Ознаки порушення принципів академічної доброчесності відсутні. Відповідною комісією Буковинського державного медичного університету проведено первинну експертизу на наявність ознак плагіату в дисертаційній роботі Власик Л.Й.

Ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікацій не виявлено. Дисертаційна робота має важливе наукове та практичне значення для медицини.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження варто звернути увагу на зауваження, що виникли при аналізі дисертації і мають рекомендаційний характер. Висновки потрібно було подати у більш компактному вигляді. В тексті дисертації трапляються поодинокі граматичні та стилістичні помилки, що не впливає на значущість роботи.

Після аналізу роботи виникли деякі дискусійні питання, на які варто почути відповідь дисертантки.

1. Що на Вашу думку може бути перешкодою до впровадження запропонованої моделі профілактики НІЗ?

2. Розкрийте детальніше твердження про те, що своєчасне виявлення хронічного обструктивного захворювання легень на рівні первинної медичної допомоги розширить «вікно» для раннього виявлення ішемічної хвороби серця?.

Вказані зауваження та запитання не носять принципового характеру і не знижують наукової цінності роботи у цілому.

Висновок на відповідність дисертації встановленим вимогам.

Розглянувши дисертаційну роботу вважаю, що робота має важливе значення для сучасної медицини та соціальної медицини зокрема. Дисертація Власик Л.Й. "Медико-соціальне обґрунтування удосконалення багатофакторної профілактики основних неінфекційних захворювань на рівні первинної медико-санітарної допомоги" є завершеною науковою працею, яка містить рішення важливого науково-практичного завдання яке полягає в удосконаленні профілактики основних НІЗ в Україні та розробці пацієнт-орієнтованої моделі багатофакторної профілактики на рівні ПМСД, спрямованої на мінімізацію факторів ризику, патологічних станів та захворювань, які передують виникненню основних НІЗ у інтегрованій взаємодії із спеціалізованою

медичною допомогою та службою громадського здоров'я. За актуальністю вибраного напрямку досліджень, обґрунтованістю наукових положень, висновків і рекомендацій, новизною та значущістю для науки і практики, повнотою викладення отриманих результатів в опублікованих працях дисертаційна робота Власик Л.Й. "Медико-соціальне обґрунтування удосконалення багатofакторної профілактики основних неінфекційних захворювань на рівні первинної медико-санітарної допомоги" повністю відповідає вимогам пп. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – Медицина.

Офіційний опонент:

професор кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного
медичного університету,
доктор медичних наук, професор

[Handwritten signature]
Н.О.Теренда

Особистий підпис _____

Заступник ректора з кадрових питань
Тернопільського національного
медичного університету

[Handwritten signature]
Трушечкіна